

Editorial: Pedagogické vzdělávání vysokoškolských vyučujících: Rodící se tradice?

Výuka je podstatnou součástí práce akademiků a akademiček a její kvalita je v posledních letech stále intenzivněji diskutována. Jakou péči výuce věnujeme a jak se v této činnosti rozvíjíme? Tuto otázku jsme si s kolegy a kolegyněmi kladli tak často, až vznikla myšlenka iniciující vznik tohoto monotematického čísla Pedagogické orientace. Při své práci se čím dále tím častěji dostávám do kontaktu s univerzitami, které mají svá centra, oddělení, anebo alespoň skupiny motivovaných lidí, které se věnují otázkám kvality výuky prostřednictvím rozvoje pedagogických dovedností vysokoškolských vyučujících. V tomto čísle jsme s Evou Minaříkovou chtěly dát prostor všem, kteří toto téma považují za důležité a věnují se mu v jakékoliv roli a z jakékoliv pozice, abychom se všichni mohli inspirovat v našem vlastním snažení.

V době přípravy tohoto monotematického čísla se odehrávaly nejrůznější aktivity související s tématem rozvoje pedagogických dovedností vysokoškolských vyučujících a kvality výuky, které dokládají, že jde o téma aktuální, podstatné a podporované.

V rámci centralizovaného rozvojového programu pro veřejné vysoké školy pro rok 2023 vyhlášeného MŠMT jsme získali finanční prostředky pro společné projekty vysokých škol, abychom se věnovali prioritnímu tématu, kterým je „rozvoj metod hodnocení kvality vzdělávací činnosti akademických pracovníků, včetně využití sebeevaluačních nástrojů, hospitací a sběru kvalitativních a kvantitativních dat od studujících“.¹ Společně tak stojíme před řadou lákavých výzev, které nás mohou dovést k užitečným produktům, jež nám pomohou kvalitu výuky nejen sledovat, ale především systematicky budovat a pečovat o ni i o vyučující.

V lednu 2023 vyšel poutavý článek v Hospodářských novinách, který nese název *Prázdné auly a znudění studenti minulostí? Přednášející se mají naučit, jak lépe vzdělávat*.² Tento článek je uveden slovy: „Obvykle se jim říká „uspávači hadů“ a obvykle jich je na každé škole několik. Učitelé, jejichž výkon studenty spíše uspává, než vzdělává, by ale měli do budoucna z českých vysokých škol zmizet.“ Text dále pojednává o záměru Národního akreditačního úřadu, který

¹ Zdroj: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/vysoke-skolstvi/centralizovane-rozvojove-programy>

² Zdroj: <https://archiv.hn.cz/c1-67161400-prazdne-auly-a-znudeni-studenti-minulosti-pred-nasejici-se-maji-naucit-jak-lepe-vzdelavat>

souvisí s potřebností pedagogického vzdělávání akademiků a akademiček v rámci pravidel pro akreditace studijních programů.

V březnu 2023 jsem se s kolegy a kolegyněmi účastnila konference, kterou pořádal Národní akreditační úřad ve spolupráci s Ostravskou univerzitou, portálem Po medině a MŠMT. Tato konference se věnovala kvalitě výuky a pedagogickým kompetencím vysokoškolských vyučujících.³ Bylo mi ctí setkat se zde s řadou autorek a autorů publikujících v tomto monotematickém čísle, jakož i s dalšími lidmi, kterým záleží na rozvoji kvality vysokoškolské výuky. Společně jsme vyslechli a diskutovali množství inspirativních příspěvků z České republiky a čtyř evropských univerzit. Spojujícím prvkem všech příspěvků byla nutnost spolupráce a intenzivního sdílení zkušeností jak uvnitř každé univerzity, tak na národní i mezinárodní úrovni.

S kolegyní Minaříkovou máme nesmírnou radost z toho, jak velké množství poutavých a inspirativních textů můžeme nabídnout prostřednictvím tohoto monotematického čísla *Pedagogické orientace*. Nabízíme čtyři studie, šest diskusí a tři zprávy z osmi českých a dvou slovenských univerzit. Nejrozsáhlejší skupinu textů tvoří ty, které popisují, vyhodnocují a diskutují kurzy nebo vzdělávací programy (nebo jejich části) zaměřené na rozvoj pedagogických dovedností vysokoškolských vyučujících (Novák; Kročáková a kolegyně; Rohlíková a Vejvodová; Urban; Jarošová a Lorencová; Trabalíková a Hrebeňárová; Šemberová a kolegyně; Němejc a kolegyně). Další texty se věnují inovačním projektům, při kterých došlo k rozvoji dovedností vyučujících (Michek a kolegyně; Poche Kargerová a kolegyně). Další pak přibližují oblasti, ve kterých by bylo vhodné dovednosti vyučujících dále rozvíjet (Vengřinová; Harváňková a Dvořáková). Velkou radost máme také z ohlédnutí do historie rozvoje pedagogických dovedností vysokoškolských vyučujících, které připravil profesor Švec.

Přestože můžeme vidět poměrně velkou rozmanitost přístupů k organizaci vzdělávacích programů nebo kurzů pro vysokoškolské vyučující – ty se různí tím, kdo je v rámci univerzity organizuje, dále se liší délkou, strukturou, počtem aktivit, skladbou lektorů a lektorek a také mírou navázanosti na personální procesy na univerzitě – můžeme se vzájemně inspirovat, jelikož v rámci cílů a charakteru nabízeného vzdělávání vládne synergie. S radostí jsem opakovaně pročítala všechny texty a mohu říci, že všechny zastoupené univerzity sledují velmi podobné cíle. Přední příčky pomyslné hitparády cílů

³ Zdroj: <https://www.nauvs.cz/index.php/cs/konference-2023>

obsazují takové hity, jako je posílení zaměření výuky na studující a zároveň posílení profesní sebedůvěry, prohlubování didaktických dovedností vyučujících a posílení reflektivní praxe. Pokud se podobají cíle, podobají se také nabízená témata, která se často zaměřují na základní didaktické kategorie, jako je práce s cíli, aktivizačními metodami výuky, formativním hodnocením a didaktickými pomůckami a nástroji. Dále je věnována pozornost reflexi ve výuce, produktivní výukové komunikaci, dobré atmosféře ve výuce a otevřenému přístupu ke studujícím. Opomenuty nejsou ani základy konstruktivistické a participativní výuky. Další viditelná podobnost spočívá v charakteru jednotlivých lekcí a aktivit, které utvářejí vzdělávací programy nebo kurzy. Nejčastěji se jedná o workshopy, to znamená, že frekventanti a frekventantky nabývají vědomosti a dovednosti participativním nebo zkušenostním způsobem. Jednoduše řečeno, lektori a lektorky se (pod taktovkou organizátorů a organizátorek, pokud nejde o tytéž osoby) zasazují o to, aby svým vlastním příkladem modelovali kvalitní výuku, jejíž principy si frekventanti a frekventantky osvojují. Nedílnou součástí většiny vzdělávacích programů nebo kurzů je také sdílení zkušeností všech zúčastněných napříč délkou učitelské praxe i obory vzdělávání.

Spolu s kolegyní Minaříkovou doufáme, že texty tohoto monotematického čísla budou sloužit jako zdroj informací a inspirace pro další snahy vedoucí ke zkvalitňování výuky na vysokých školách a pro rozvoj pedagogických dovedností vysokoškolských vyučujících. Kromě toho, že vidíme, jak postupuje každá z univerzit prostřednictvím vzdělávacích programů nebo kurzů, vidíme také, v jakých dalších směrech (např. integrace studujících a hybridní výuka) a jakými dalšími způsoby (např. v rámci inovačních projektů) se vysokoškolští vyučující mohou také rozvíjet. Věříme, že se všechny tyto aktivity a snahy nestanou pouhým dočasným módním trendem, ale že se stanou nedílnou součástí života na univerzitě a vítanou tradicí.

Za editorky monotematického čísla napsala

Ingrid Procházková
Masarykova univerzita, Centrum rozvoje kompetencí